

Sultan Kapısından Vezir Kapılarına: Erken Modern Osmanlı Tarihinde Kapı Çalışmak

Cumhur Bekar

Bu çalışma Osmanlı tarihçiliğinin ihmal ettiği konulardan birisi olan kapı çalışmalarına erken modern Osmanlı tarihi bağlamında kavramsal ve ampirik temelli yeni bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Padişah'ın olağanüstü büyük kapısından en küçük sancak beyine kadar bütün Osmanlı idari sisteminde görebileceğimiz kapı, Metin Kunt'un haklı bir biçimde belirttiği üzere, Osmanlı devletinin temel kurumlarından birisiydi. Bu önemine ve son yıllarda artan sayıda önemli çalışmalara rağmen, kapı çalışmalarının Osmanlı tarihi çalışmalarında merkezi bir konuma gelemediğini görmekteyiz.

Bu çalışma bir yandan erken modern Osmanlı tarihinde kapı üzerine yapılan çalışmaların genel bir analizini sunarken, diğer yandan Osmanlı edebi ve arşiv metinlerinde kapıların nasıl ele alındığını ve bizim bunları nasıl kullanmamız gerektiği konusunda bir tartışmayı açmayı düşünmektedir.

Bütün bunların yanında, bu çalışma kapı üzerinden erken modern dönemde Osmanlı devletinin geçirdiği dönüşümü, bilhassa himaye sistemindeki değişimleri tartışacaktır. İdari atamalar ve himaye sistemi üzerine tekel bir konumu olan sultanın kapısının nasıl zaman içerisinde güç kaybettiğini ve buna mukabil vezir kapılarının nasıl alternatif güç odakları olarak çıktığını özellikle Köprülü ailesinin getirdiği değişiklikler üzerinden incelenecektir. Son olarak bütün bu Osmanlı kapı çalışmaları batı tarihçiliğindeki kapı tartışmaları ile ele alınacak ve karşılaştırmalı bir inceleme sunulacaktır.